

Folklorunas alım
Əli Samilin "Qaşqaylar va on-
larn folkloru" kitabını
oxuculara təqdim edirik.

əvvəl ətən sayılanımızda

Litseyi bitirən Fərhad Şiraz Universitetinin Dil və Ədəbiyyat kulturasına qəbul olunur. Oranı uğurla bitirdikdən sonra yenidən Tehrana döñür. Tehrani Universitätin incəsanat kulturasının magistraturasında uyanıran Nüsrəlxan Burumend, əsər Baharı, Məmməmdərza ütfi kimi istedədi mülliimlərdən dərs alır.

21 yaşında gözleri tam tutulsa da, Fərhad Görginpur rühdən düşməyib, Tehrani Universitätində araşdırımlar apararaq doktorluq dissertasiyasını müdafiə edir. 1974-cü ildən 1994-cü ilədək ittisəyə mülliim İsləməde ya-naşı, Qaşqay xalq musiqisini toplayır, yeniyetmələrə musiqi dərsleri verir. 1994-cü ildə onu İsfahanlı Şiraz arasındakı Abadəh şəhərində açılmış Azad İslam Universitetinə müəllim deyət edir. Teqədə çıxanadək orada mülliim işləyir.

Fərhad Görginpur hökumət maktablarında dərs dərkədə ailəsinə dələndir. Amma onun Qaşqay musiqisinin tabliğini, yeniyetmələrin müsiqi aletlərindən çalmağı öyrənmesinə sərf eldiyi enerji maşa alındıq teşkilatlar serf eldiyi enerjideydi cənub olmuşdur. Gözərlər görəsə də, 2006-ci ildə Abadəh şəhərində "Ərməğan debirən" neşriyyatında İranın Fars vilayətində yaşaması şairlərin şeirlərindən seçmələri "Qanidan Telvəyə" adı altında çap etdirildi.

Bu onun neşr etdirildiyi yeganə kitabı olmur. 2007-ci ildə "Avr İraniyan" neşriyyatında Ələşər Naderi ilə birlikdə meşhur Qaşqay şairi Mezun Qaşqayının şeirlərindən seçmələri Fars dilinə çevrilib "Aynılıq çağrı" adı ilə çap etdirilir. Bu, Qaşqay şairlərinin Fars dili oxucular arasında yayılması xidmet etmiş olur.

Hafiz Şirazının yaradıcılığına böyük məhəbbəti olan Fərhad Görginpur şair haqqında olan rəvayətlər və şeirlərinin bir qismını toplayaraq 2014-cü ildə Şirazdakı "Texte-Cəməsi və Qaşqai" neşriyyatında "Hafiz Nəsimin öyküsü" adı altında neşr etdirir.

Yaxın dostu İlyasər Qüdrətli zifəri birləşdirən iki kitabı – "Koroğlu hamasasından bir bölüm" və "Qərib – Şahsənəm" kitablarını Şirazdakı "Texte-Cəməsi və Qaşqai" neşriyyatında 2016 və 2017-ci illərdə nəşr etdirir. Onlar bu kitabların oxucuların ixtiyarına vermekdə Qaşqaylara bir qırur hissi aşlaşmış olurlar. 2007-ci ildə Qaşqayların sevimi tanburucusu olan atası Həbibxani ilə Fərhad Görginpur 2018-ci il oktyabrın 31-de, saat 9.30 radələrində Şirazın Namazı Xəstəxanasında xarçang xəstəliyinə yeknik düşür. Onun cenazəsi ilə noyabrın 2-de Abadəh şəhərindəki Mədəniyyət Mərkəzində virdalaşaraq defnedilir.

Öludən sonra təvəzükər bir insan olan Fərhad Görginpurdan müsahibə alan mütəxəbis: "Sizin aile Qaşqay musiqisini qoruyub saxladı, yaşadı!" – deyəndə o, etiraz edərək: "Qaşqay musiqisini bizim aile deyil, Qaşqayların çobanları, sarvanları, xalça toxuyanları və b. sade adamları qoruyub saxladılar. Biz sadice orlaq onlardan eğitidləri-

mizi toplayib ifa etdi" – cavabını vermişdi.

Fərhad Görginpur dünyadan köçəndə Qaşqay şairləri onun haqqında şeirlər qoşmuşlar. O şeirlərdən iki nümunəni aşağıda veririk.

**Əzəzullah Şəfi Feşkullü
Ağlasın**

Söyle, neçin daha dinmez sazmız?

Ərəsə sindi, tar, akkordeon ağlasın.

Musiqidə soldu bizim yazımız.
Yanıqlı saz, ud, viyalon ağlasın.
Ter burmaqlar mizrabına illəməz.

Daha Fərhad saz diliyle qonuşmaz.

Daha laylay Məsumunnan da-

dur. İran hökuməti istər şah devrinde olsun, ister İslam İmqlabından sonra onların düzənnəni pozmağa, köklərini durdurmağa çalışıb. Lakin istedikdərəne tam nəll ol a bilmeyib. Öten ilin dekabrnında tanışdım, həmişə hörmət və ehirlərlə xatırladığım üç nəfer de bu dünyadan köçdü. Onların köçünə ne aileləri, ne dostları, ne de hekimlər durdura bildi. 30 il önce Sovet-İran səhəddindəki tikanlı mettillərin sökülməsindən yaranan bayramı – Dünya Azərbaycanlılarının Hemşərlik günü – qeyd etmək üçün dekabrin 31 saat 12-de Kiyevin mərkəzi Maydanında türkiyelilərin açıldığı Mojito restoranına toplaşmışdıq. Həmin toplantıda Milli Azadlıq həre-

bler. Furudun atası Həbibullah xan döyüşkən, cəsərelli bir insan olmaqla yanaşı, ustad müsiqici kimi de tanınır. O, Qaşqayların ustاد sonəlkəri, mahir tar və setar ifaçısı Davud Süleyman oğlunun şayırı olub. Ustadından öyrəndikləri yalnız öz övladlarına deyil, elinin istedadlı gənclərinə de öyrədib. Məsumə xanımın 2019-cu ilin dekabrin 1-de dünyaya-

Qaşqaylar və onların folkloru

nişməz.

Nigardağ, Qara Bisutun ağlasın.

Çatın biter zar üzəklər yarası,
Yondu Fərhad Bisutunun xarası,

Hani dərman, hani dərdim çarası?

Gözər çayı olsun Karun ağlasın.

Şəhram Bedri Alıkurödil
Furud, Fərhad eidən köcdü, gel!

Əcəl baxçamızdan soy gül bliçdi, gel!

Messiy bibi yaman güne düşübür,

Musiqi dünyasından tarlan uçdu, gel!

Qeyd: Şeirlərdəki "Məsum" Qaşqaylarda bir bəstənin adı, Nigardağ, Qara Bisutun dağ adları, Karun Əhvazdaqı çayın adıdır.

Messiy bibi Fərhadın anası Məsiyəmeye işaretdir. Fərhad və Şirin efsanəsində adı çəkilən, elecə de meşhur qayaüstü yazıları olan Bi-sutun dağına bölgəde Qara Bisutun da deyilir.

20.11.2018
Fərhadın qardaşı Furud Qaşqay-

katının feallarından, mühacirətde yaşayın ve dünyasını dəyişen, Türkiyənin Kayseri şəhərində Erciyəz Universitetinin bölmə başqanı, bəstəkar Müsevver Əsgəroğlunun və Almaniyada vəfat edən Rafiq Həsənovun xatiressini yad edir.

Toplantıya Türkiye Türklerindən, Qaşqazlardan da qatılanlar vardi. Yer 2 saatlıqna kirelənse de, öten günlərin xatirolleri vaxtı bize unutdurdu. Geləcək işlərimizdən cənubişmişdən dənmişdən. Oradan ayrılanlar xəzinəni bir saat sonra Türkiyəde yaşayın, millətsever bər Qaşqay gəncindən – Səmed Muğanlıdan telefonuma bir şəkil və kiçik xəber geldi. Səmed bəy saat 14.00-də ünli Qaşqay müsiqici Furud Görginpurun dünyasını dayışdırını xəber verirdi. Rəsmi şəkilde hakim dairələrin müsiqisi qadağan etdiyi İran kimi bərəlikdə yaşayan, özü də zəif gəren, sonra da gözərlər tam tutulan qardaşları dövlət siyasetinə qarşı qəliyelə dərişən göstərər. Xəstəlikdən Furud, Fərhad, Mustafa Kamal (Rza şah rejiminin sərt vaxtında övladı olan Mustafa Kamal adını qoymağı her valiyyən cürət etmədi), bacısı Pəricəhənenin gözə zəif görüb.

Buna görə də, Görginpur aileni sənisi Qaşqaylannan da, Xəlecedən da, Qarapapaglannan da, Türkmenlərin de, bir sözü İranda yaşayın bütün Türklerin millətəver övladları sevir və işlərini yüksək qiymətləndirir. Qaşqaylar mübarizlidi, döyüşkənlidi, qırurulərə qəhrəmanlıydı.

Dünyadan köçən Furud ailesi de qırurul, millətsever bir ailedir.

Atası Həbibullah xan Əməle tay-

fassından, anası Məsumə (Qaşqayların ekseriyəti onu ezişləyərək Məsiyəbibi deyir) xanımı isə 5 böyük və kiçik tayfanı özündə bir leşdən Behmənbəyi təxəfəndəndir. Hər ikilənin maddi durumu yaxşı olub. Qaşqay mədəniyyətinin yox olması, yaşamasi və yayılması üçün böyük işlər görü-

da nəşr edilən sayında "Qaşqayda musiqi" məqəlesi çap etdirilər. Dərgi an böyük məqəlesi olan "Qaşqaylarda musiqi" bu gün də öz aktuallığını itirməyib. Xalq musiqisindən bəhs edən araşdırıcılar qaynaq kimi Furud Görginpurun fikir-rinə dayanırlar.

Dərzi araşdırıcılar qrupunun Qaşqay aşıqları ilə bağlı verdikləri sənəd, Furud Görginpur bələcə vər ib: "Qaşqay aşıqlarının sayı olduqca çox idi. 1953-cü ildə el quruluşunu daşıdılmış aşıqlara də ağız zərba vurdu. Onların çoxu dolanıq qatılınlıdan, yoxsullaşdıqlarından sənəllərini, pəşələrini buraxmağa məcbur oldular. Sayları gündündən azaldı. Həzirdə on, on beş aşıq ailəsi ilə içində dolanıb".

Araşdırıcıların Qaşqay aşıqlarının Azərbaycan aşıqları ilə bağlılığındakı sənəd, Furud Görginpur bələcə cavablandırıb: "Qaşqay musiqisi xüsusi müstəqiliyə malikdir. O, başqa xalqın, elin, tayfanın müsiqisinin təsirində deyil. Lakin Qaşqay aşiq musiqisi Azərbaycan aşiq müsiqisilərini demək olar ki, eynidir. Aşıqların müsiqisi geniş yayılmış qadim müsiqidir. Aşıqlar şənlik, şadlıq və qəm getirən hər hansı bir hadisəyə münasibəllərini şir və mahni ilə bildiriblər. Onlar məcslislərdə das-tan danışlığı çox sevirlər...

Qaşqay aşıqları ilə Azərbaycan aşıqları arasında müstərək mahnilər vardır. Məsələn, Qaşqay aşıqlarının Koroğlu dəstənindən sənət, igitlik, mərdlik, qəhrəmanlıq məsələləri Azərbaycan aşıqlarının Koroğlu ilə eynidir. Qaşqayların "Kərem", "Məsum", "Mahmud" mahnilərini çox cüzi fırqlə Azerbaycan aşıqlarının ifasında eşitmək olar... "Şehər avazı", "Cəngname", "Məhemmed Tahir bəy", "Samsam" mahniları kohne aşiq melodyaları idir. "Koroğlu", "Mahmud və Sənəm", "Mahmud və Nigar", "Baş Xosrov", "Həllie Xosrov", "Bisutun", "Gəryali", "Baş gəryali" Qaşqay aşıqlarının hazırlıda istifadə etdikləri səhəbet esasında dərgin 1977-ci il-

ərdi var...